

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته تربیت بدنی و علوم ورزشی
گرایش مدیریت ورزشی

عنوان:

بررسی عوامل تأثیرگذار در کیفیت بخشی درس تربیت بدنی مدارس راهنمایی از
دیدگاه معلمان ورزش شهرستان کاشان

استاد راهنما:

دکتر سید محمد حسین رضوی

استاد مشاور:

دکتر غلامرضا شعبانی بهار

نگارش:

سید احمد سجادی

تیر ماه ۱۳۸۹

مشکر و قدردانی:

تمام عزیزانی که در امر تدوین این تحقیق بنده رایاری داده اند به ویژه از استاد راهنمای کرامی آقای دکتر سید محمد حسین رضوی که زحمات زیادی در این راه متحمل شده اند و بار راهنمایی های خالصانه و استادانه ایشان مشکلات کار رفع گردید و از استاد مشاور محترم آقای دکتر غلامرضا شعبانی بهار که همواره از نظرات صائب ایشان بهره مند شدم. همچنین از سایر اساتید بزرگوار که طی دوران تحصیل از شمع وجودشان گرمی گرفته و به دانش و تجربیات خویش افزوده ام و از کارکنان محترم بخش های مختلف دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی دانشگاه مازندران که از بهکاری این عزیزان بهره برده ام.

اگر شایسته تقدیم باشد

تقدیم به:

سرسبزترین هدیه آسمانی، مادرم

و

استاد عشق و زندگی، پدرم

و

تمام همسفران نجیب خاطر اتم، خواهران و برادرانم

چکیده:

" بررسی عوامل تأثیرگذار در کیفیت بخشی درس تربیت بدنی مدارس راهنمایی از دیدگاه معلمان ورزش شهرستان کاشان "

هدف از اجرای این تحقیق بررسی عوامل تأثیرگذار در کیفیت بخشی درس تربیت بدنی مدارس راهنمایی از دیدگاه معلمان ورزش شهرستان کاشان در سال تحصیلی ۸۹-۱۳۸۸ می باشد. این تحقیق از نوع توصیفی است و به منظور جمع آوری داده ها از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شد که روایی صوری پرسشنامه با نظر اساتید مورد تأیید قرار گرفت. پایایی پرسشنامه از آلفای کرونباخ ۰.۸۷ به دست آمد. جامعه آماری تحقیق شامل معلمان ورزش شهرستان کاشان و نمونه آماری شامل ۷۹ نفر از معلمان ورزش (۴۰ نفر زن و ۳۹ نفر مرد) است که به شیوه نمونه گیری طبقه ای- تصادفی منظم انتخاب شدند. به منظور تجزیه و تحلیل داده ها علاوه بر شاخص های آمار توصیفی و مقیاس لیکرت از تحلیل عاملی و آزمون های ناپارامتری توزیع دو جمله ای و فریدمن استفاده شد. سطح معنی داری آماری در سطح (۰/۰۵) $P \leq$ تعیین شد. در ضمن تجزیه و تحلیل داده ها به وسیله نرم افزار SPSS انجام شد. نتایج نشان داد که از دیدگاه معلمان ورزش، عوامل اهداف آموزشی، برنامه آموزشی، محتوای آموزشی، شیوه تدریس، تخصص معلمان ورزش، تجربه معلمان ورزش، بودجه، امکانات، نگرش و ارزشیابی در حد زیادی در کیفیت بخشی درس تربیت بدنی تأثیرگذار هستند. در ضمن از دیدگاه معلمان ورزش زن و مرد عوامل تأثیرگذار در کیفیت بخشی درس تربیت بدنی به ترتیب اولویت عبارت اند از: ۱- امکانات ۲- نگرش ۳- بودجه ۴- تخصص معلمان ورزش ۵- برنامه آموزشی ۶- اهداف آموزشی ۷- تجربه معلمان ورزش ۸- شیوه تدریس ۹- محتوای آموزشی ۱۰- ارزشیابی.

واژه های کلیدی: کیفیت بخشی، اهداف آموزشی، برنامه آموزشی، محتوای آموزشی، شیوه ی تدریس، نگرش، ارزشیابی.

فهرست مطالب

شماره صفحه

عنوان

۱- فصل اول: طرح تحقیق

۱	مقدمه (۱-۱)
۳	بیان مسأله (۲-۱)
۷	ضرورت و اهمیت تحقیق (۳-۱)
۱۰	اهداف تحقیق (۴-۱)
۱۰	هدف کلی (۱-۴-۱)
۱۰	اهداف اختصاصی (۲-۴-۱)
۱۱	سؤالات تحقیق (۵-۱)
۱۲	فرضیه های تحقیق (۶-۱)
۱۲	پیش فرض های تحقیق (۷-۱)
۱۳	محدودیت های تحقیق (۸-۱)
۱۳	محدودیت های قابل کنترل (۱-۸-۱)
۱۳	محدودیت های غیر قابل کنترل (۲-۸-۱)
۱۳	تعریف واژه ها و اصطلاحات تحقیق (۹-۱)

۲- فصل دوم: مبانی نظری و پیشینه تحقیق

۱۷	مقدمه (۱-۲)
۱۷	مبانی نظری (۲-۲)
۱۷	دوره راهنمایی تحصیلی (۱-۲-۲)
۱۸	ویژگی های تجارب یادگیری تربیت بدنی در دوره راهنمایی (۲-۲-۲)

فهرست مطالب

شماره صفحه

عنوان

۱۹	کیفیت آموزش (۳-۲-۲)
۲۱	ملاک های کیفیت آموزش تربیت بدنی (۴-۲-۲)
۲۲	عوامل مؤثر در کیفیت درس تربیت بدنی (۵-۲-۲)
۲۳	اهداف درس تربیت بدنی در مدارس (۶-۲-۲)
۲۵	اهداف کلی درس تربیت بدنی در مدارس راهنمایی (۷-۲-۲)
۲۶	اهداف اختصاصی تربیت بدنی در مدارس راهنمایی (۸-۲-۲)
۲۶	استانداردهای برنامه تربیت بدنی در مدارس (۹-۲-۲)
۲۸	برنامه آموزشی درس تربیت بدنی (۱۰-۲-۲)
۲۹	اصول کلی برنامه ریزی درس تربیت بدنی (۱۱-۲-۲)
۲۹	اهمیت برنامه ریزی در اجرای درس تربیت بدنی (۱۲-۲-۲)
۳۰	مراحل برنامه ریزی آموزشی درس تربیت بدنی (۱۳-۲-۲)
۳۱	برنامه های پیشنهادی تربیت بدنی در مدارس راهنمایی (۱۴-۲-۲)
۳۲	عوامل مؤثر در تعیین محتوای درس تربیت بدنی (۱۵-۲-۲)
۳۲	ویژگی های محتوای درس تربیت بدنی (۱۶-۲-۲)
۳۳	سنجش اهداف و محتوای برنامه تربیت بدنی (۱۷-۲-۲)
۳۴	ملاک های محتوا و عملکرد در تربیت بدنی مدارس (۱۸-۲-۲)
۳۵	ملاک های محتوای تربیت بدنی در دوره راهنمایی (۱۹-۲-۲)
۳۵	روش های تدریس درس تربیت بدنی (۲۰-۲-۲)
۳۶	شیوه های مدیریت در تدریس تربیت بدنی (۲۱-۲-۲)

فهرست مطالب

شماره صفحه

عنوان

۳۶	..... شیوه ی تدریس و کلاس داری دستوری (۱-۲۱-۲-۲)
۳۷	..... شیوه ی تدریس و کلاس داری تمرین (۲-۲۱-۲-۲)
۳۷	..... شیوه ی تدریس دو جانبه یا ارتباطی (۳-۲۱-۲-۲)
۳۷	..... شیوه ی تدریس تکلیفی (۴-۲۱-۲-۲)
۳۸	..... شیوه ی تدریس کشف هدایت شده (۵-۲۱-۲-۲)
۳۸	..... شیوه ی تدریس حل مشکل (۶-۲۱-۲-۲)
۳۸	..... شیوه ی تدریس کشف حرکت (۷-۲۱-۲-۲)
۳۸	..... روش های متداول در آموزش مهارت های حرکتی (۲۲-۲-۲)
۳۸	..... روش جزئی (۱-۲۲-۲-۲)
۳۹	..... روش کلی (۲-۲۲-۲-۲)
۳۹	..... کیفیت معلم ورزش (۲۳-۲-۲)
۴۱	..... امکانات و بودجه ورزشی مدارس (۲۴-۲-۲)
۴۱	..... نگرش یا دیدگاه (۲۵-۲-۲)
۴۳	..... نقش نگرش دانش آموزان و والدین در تنظیم اهداف (۲۶-۲-۲)
۴۳	..... نگرش های دانش آموزان درباره ی تربیت بدنی در دوره راهنمایی (۲۷-۲-۲)
۴۳	..... ارزشیابی درس تربیت بدنی (۲۸-۲-۲)
۴۴	..... اهداف ارزشیابی درس تربیت بدنی در دوره راهنمایی (۲۹-۲-۲)
۴۵	..... معیارهای ارزشیابی تربیت بدنی مدارس (۳۰-۲-۲)
۴۵	..... معیارهای ملاکی (۱-۳۰-۲-۲)

فهرست مطالب

شماره صفحه

عنوان

۴۵	۲-۲-۳۰-۲) معیارهای هنجاری .....
۴۵	۲-۲-۳۱) اعتبار سنجی و کیفیت .....
۴۷	۲-۲-۳۲) وضعیت اجرای درس تربیت بدنی در مدارس کشور .....
۵۰	۲-۲-۳۳) وضعیت اجرای درس تربیت بدنی در مدارس جهان .....
۵۷	۲-۳) پیشینه تحقیق .....
۵۷	۲-۳-۱) تحقیقات انجام شده در داخل کشور .....
۷۵	۲-۳-۲) تحقیقات انجام شده در خارج از کشور .....
۸۱	۲-۳-۳) جمع بندی از تحقیقات داخل کشور .....
۸۲	۲-۳-۴) جمع بندی از تحقیقات خارج از کشور .....
۸۴	۳- فصل سوم: روش شناسی تحقیق .....
۸۵	۳-۱) مقدمه .....
۸۵	۳-۲) روش تحقیق .....
۸۵	۳-۳) جامعه و نمونه آماری تحقیق .....
۸۵	۳-۳-۱) جامعه آماری تحقیق .....
۸۵	۳-۳-۲) نمونه آماری تحقیق .....
۸۶	۳-۴) متغیرهای تحقیق .....
۸۶	۳-۵) زمان و مکان تحقیق .....
۸۶	۳-۶) ابزار جمع آوری داده ها .....
۸۷	۳-۷) روش های آماری تحقیق .....

فهرست مطالب

شماره صفحه

عنوان

۸۹	۴- فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده ها
۹۰	۴-۱) مقدمه
۹۰	۴-۲) توصیف داده ها
۹۶	۴-۳) تحلیل داده ها
۹۶	۴-۳-۱) اولویت بندی عوامل تأثیرگذار در کیفیت بخشی به درس تربیت بدنی
۹۹	۴-۳-۲) آزمون فرضیه های تحقیق
۱۰۶	۵- فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری
۱۰۷	۵-۱) مقدمه
۱۰۷	۵-۲) خلاصه فصول گذشته
۱۰۸	۵-۳) خلاصه نتایج تحقیق
۱۰۹	۵-۴) بحث و نتیجه گیری
۱۱۳	۵-۵) پیشنهادهای تحقیق
۱۱۳	۵-۵-۱) پیشنهادهای برخاسته از تحقیق
۱۱۴	۵-۵-۲) پیشنهادهایی برای دیگر محققین
۱۱۶	منابع و مآخذ
۱۲۶	پیوست ها

فهرست جداول

شماره صفحه

عنوان

- جدول ۲-۱: وضعیت اجرای جنبه های مختلف درس تربیت بدنی در مدارس جهان ۵۲
- جدول ۳-۱: دامنه طبقه های مؤلفه های تأثیرگذار ۸۸
- جدول ۴-۱: توزیع فراوانی سطوح پاسخ ها به مؤلفه اهداف آموزشی ۹۰
- جدول ۴-۲: توزیع فراوانی سطوح پاسخ ها به مؤلفه برنامه آموزشی ۹۱
- جدول ۴-۳: توزیع فراوانی سطوح پاسخ ها به مؤلفه محتوای آموزشی ۹۱
- جدول ۴-۴: توزیع فراوانی سطوح پاسخ ها به مؤلفه شیوه تدریس ۹۲
- جدول ۴-۵: توزیع فراوانی سطوح پاسخ ها به مؤلفه تخصص معلمان ۹۲
- جدول ۴-۶: توزیع فراوانی سطوح پاسخ ها به مؤلفه تجربه معلمان ۹۳
- جدول ۴-۷: توزیع فراوانی سطوح پاسخ ها به مؤلفه بودجه ۹۳
- جدول ۴-۸: توزیع فراوانی سطوح پاسخ ها به مؤلفه امکانات ۹۴
- جدول ۴-۹: توزیع فراوانی سطوح پاسخ ها به مؤلفه نگرش ۹۴
- جدول ۴-۱۰: توزیع فراوانی سطوح پاسخ ها به مؤلفه ارزشیابی ۹۵
- جدول ۴-۱۱: کل واریانس تبیین شده ۹۶
- جدول ۴-۱۲: آزمون کفایت نمونه و بارتلت ۹۷
- جدول ۴-۱۳: ماتریس اجزاء و بارهای عاملی ۹۸
- جدول ۴-۱۴: نتایج آزمون توزیع دو جمله ای جهت بررسی تأثیر اهداف آموزشی در کیفیت بخشی درس تربیت بدنی ۹۹
- جدول ۴-۱۵: نتایج آزمون توزیع دو جمله ای جهت بررسی تأثیر برنامه آموزشی در کیفیت بخشی درس تربیت بدنی ۱۰۰
- جدول ۴-۱۶: نتایج آزمون توزیع دو جمله ای جهت بررسی تأثیر محتوای آموزشی در کیفیت بخشی درس تربیت بدنی ۱۰۰
- جدول ۴-۱۷: نتایج آزمون توزیع دو جمله ای جهت بررسی تأثیر شیوه تدریس در کیفیت بخشی درس تربیت بدنی ۱۰۱

فهرست جداول

شماره صفحه

عنوان

- جدول ۴-۱۸: نتایج آزمون توزیع دو جمله ای جهت بررسی تأثیر تخصص معلمین در کیفیت بخشی درس تربیت بدنی ۱۰۱
- جدول ۴-۱۹: نتایج آزمون توزیع دو جمله ای جهت بررسی تأثیر تجربه معلمین در کیفیت بخشی درس تربیت بدنی ۱۰۲
- جدول ۴-۲۰: نتایج آزمون توزیع دو جمله ای جهت بررسی تأثیر بودجه در کیفیت بخشی درس تربیت بدنی ۱۰۲
- جدول ۴-۲۱: نتایج آزمون توزیع دو جمله ای جهت بررسی تأثیر امکانات در کیفیت بخشی درس تربیت بدنی ۱۰۳
- جدول ۴-۲۲: نتایج آزمون توزیع دو جمله ای جهت بررسی تأثیر نگرش در کیفیت بخشی درس تربیت بدنی ۱۰۳
- جدول ۴-۲۳: نتایج آزمون توزیع دو جمله ای جهت بررسی تأثیر ارزشیابی در کیفیت بخشی درس تربیت بدنی ۱۰۴
- جدول ۴-۲۴: نتایج آزمون فریدمن پیرامون مقایسه اولویت عوامل تأثیرگذار در کیفیت بخشی درس تربیت بدنی ۱۰۵

فصل اول

طرح تحقیق

پیشرفت و توسعه هر کشوری در زمینه های مختلف اقتصادی، سیاسی، صنعتی، تکنولوژیک و غیره به عوامل مختلفی، به ویژه سیستم تعلیم و تربیت آن کشور بستگی دارد. درست است که آموزش و پرورش هر ملتی تمام فرهنگ و تمدن آن ملت را تشکیل نمی دهد، ولی عاملی مهم و از اساسی ترین پایه های فرهنگ و تمدن آن ملت و کشور است. هدف آموزش و پرورش، رشد ابعاد گوناگون شخصیت کودکان و نوجوانان در همه جنبه های جسمانی، ذهنی، اجتماعی و معنوی است. دستیابی به اهداف عالی تعلیم و تربیت در هر جامعه ای مستلزم شناخت عوامل تأثیرگذار بر فرآیند رشد و تکامل انسان است. از طرفی در مسیر رشد و تکامل انسان باید استعدادهای نهفته در درون او را شناخت و بارور کرد. بهترین محیط برای تحقق این امر، مدرسه و بهترین دوره برای بارور کردن آن نیز دوره نوجوانی و جوانی و یکی از بهترین وسایل برای شکوفا کردن آن، ورزش و بازی است. وجود درس تربیت بدنی در مدرسه فرصتی را برای نوجوانان و جوانان فراهم می آورد تا بتوانند به پرورش جسم و توانایی های حرکتی بپردازند و از اثرات مثبت آن مانند کسب انرژی، هماهنگی، تعادل، بهبود قدرت و استقامت بدن، احساس شادی و راحتی سود ببرند. تربیت بدنی و ورزش همچنین به نوجوانان و جوانان کمک می کند تا آگاهی های درونی و حسی خود را از طریق حرکات تقویت نمایند و به خودآگاهی و خودشناسی برسند. از طریق شرکت در فعالیت های ورزشی بخشی از استعدادهای نوجوانان شکوفا خواهد شد. همچنین مشارکت در فعالیت های ورزشی به نوجوانان می آموزد تا در هنگام حرکت، قوای ذهنی و عقلی خود را به کار گیرند و بالاخره به او توان تحرک و پویایی در زندگی می دهد [۲۰].

با مطالعه ی نظریات صاحب نظران تعلیم و تربیت به اهمیت تربیت بدنی در ابعاد مختلف واقف می گردیم. ژان پیازه^۱ در بعد شناختی، کلاپارد^۲ در بعد معنوی و جان دیویی^۳ در بعد علمی بر اهمیت تربیت بدنی به عنوان یک وسیله ی تربیتی تأکید داشتند. دانشمندان تعلیم و تربیت، ورزش های امروزی را نیز صور مختلفی از فعالیت های جسمی و تربیتی می دانند که در چارچوب تعلیم و تربیت هر جامعه و همراه با ارزش های فردی و اجتماعی آن، موجبات پرورش فکری کودکان و نوجوانان را فراهم می سازد [۵۱].

---

^۱. John Piaget

^۲. Kela pard

^۳. John Dewey

تربیت بدنی که بهداشت و تفریحات سالم نیز جزء آن می باشد در پرورش و القای ارزش های اجتماعی دانش آموزان سهم بزرگی دارد. اگر بازی و ورزش در موقعیت های مختلف به عنوان مبنای تربیت اجتماعی و رفتار مطلوب انسانی به کار رود، شاید بتوان گفت بهترین شیوه در بین روش های مختلف آموزشی و اثرگذاری تربیتی و ساختن دانش آموزان و شناسایی ارزش های اجتماعی به آنها بوده و پایدارترین و آسان ترین اسلوب می باشد [۴۳].

در مجموعه آموزش و پرورش ضرورت رشد جسمانی به عنوان بخشی از فرایند آموزش و پرورش مورد تأکید است. زیرا یک برنامه صحیح و جامع تربیت بدنی می تواند همپای دیگر برنامه های آموزشی، در طول سال های تحصیلی دانش آموزان و حتی دوران بزرگسالی بر سلامت جسم و روان او بیافزاید و از بسیاری از نارساییها و اختلالات به موقع پیشگیری نماید [۴۹].

خیرخواهان جوامع و علمای تعلیم و تربیت دریافته اند که تربیت شهروندانی مسئول، سالم و سرزنده جزء در مدارس امکان پذیر نمی باشد و نیز دریافته اند که بخش مهم این تربیت بر عهده تربیت بدنی است. به این دلیل، فعالیت های جسمانی و ورزش در برنامه ی روزانه درسی دانش آموزان گنجانده شده است [۲۳]. به این ترتیب می توان گفت که تربیت بدنی و ورزش یکی از پایه های اصلی تعلیم و تربیت هر جامعه بوده که به عنوان یک روش تربیتی در جهت متعادل ساختن و تکامل یافتن ابعاد وجودی انسان در زندگی او مطرح است [۴۳].

امروزه دانش تربیت بدنی و علوم ورزشی، در نظام آموزش و پرورش جهان، جایگاهی بس ارزشمند و پر اهمیت یافته است. به طوری که در برنامه و دوره های تحصیلی مدارس با فراهم آوردن فرصت های لازم برای دانش آموزان، آنها را در زمینه های مختلف جسمی، عاطفی، ذهنی و مهارتی یاری می دهند [۴۳].

ارتقای فرهنگی، سیاسی و اجتماعی جوامع، بستگی به توجه مسئولان و برنامه ریزان به توسعه ی کمی و کیفی آموزش و پرورش در آن کشور دارد [۳۵]، زیرا هم در عرصه ی ملی و هم در عرصه ی بین المللی، کیفیت آموزش یک موضوع مهم است و نظام تعلیم و تربیت هر جامعه نیز درصدد است تا این نیاز را با شیوه های آموزشی و نظارت های هدف دار به سمت بهبود کیفیت آموزش دنبال کند [۲۰]. امروزه بنا به نظر انجمن اطمینان کیفیت^۴ (۲۰۰۳)، کیفیت عبارت است از تناسب با هدف. این امر به مؤسسات

---

4. Quality Assurance Association

آموزشی امکان می دهد مقاصد خود را در قالب اهداف و مأموریت های ویژه بیان دارند و کیفیت آنها نیز با عنایت به میزان دستیابی به این اهداف و مأموریت ها به تصویر کشیده می شود [۹۱].

به نظر می رسد یکی از راه های تدوین برنامه های نظام دار و حفظ کیفیت تجارب آموزشی در درس تربیت بدنی، آگاهی از عوامل اثرگذار در کیفیت بخشی درس تربیت بدنی در دوره های مختلف تحصیلی است. در تحقیق حاضر نیز دیدگاه معلمان ورزش در مورد عوامل تأثیرگذار در کیفیت بخشی درس تربیت بدنی مدارس راهنمایی مورد بررسی قرار گرفته است.

۱-۲ بیان مسأله

تربیت بدنی، فرایندی آموزشی است که در آن از فعالیت جسمانی به عنوان راهی برای کمک به دانش آموزان به منظور کسب مهارت، آمادگی، دانش و نگرش مثبت در راستای رشد مطلوب، کسب سلامت عمومی و به حداکثر رساندن فرصت ها برای اجرای فعالیت های بدنی استفاده می شود [۷]. فریمن^۵ (۱۹۸۸) معتقد است که اهداف تربیت بدنی در راستای اهداف عمومی آموزش و پرورش است و توسعه و شکوفایی جسمی، ذهنی و عاطفی دانش آموزان را در بر می گیرد [۷۵]. به عبارت دیگر، تربیت بدنی بخش مهمی از تعلیم و تربیت به حساب می آید و نقش حیاتی در تحقق اهداف عمومی آموزش و پرورش و تربیت نسلی آگاه و با نشاط دارد. سازمان آموزش و پرورش که متولی تعلیم و تربیت افراد، به ویژه نونهالان، نوجوانان و جوانان است، مسئولیت تأمین سلامت جسم و روح آنان را از راه توسعه ی برنامه های تربیت بدنی در مدارس نیز بر عهده دارد. از این رو، گسترش برنامه های تربیت بدنی در مدارس از نیازهای اساسی تعلیم و تربیت بوده و لزوم استمرار آن در همه ی مقاطع تحصیلی انکار ناپذیر است [۵۲].

بخش اعظم اهداف تعلیم و تربیت از طریق شرکت دانش آموزان در فعالیت های ورزشی و حرکتی قابل تحقق می باشد. تربیت بدنی به عنوان یکی از شاخه های تعلیم و تربیت نقش مهمی در فرایند رشد جسمانی و روانی فراگیران ایفا می نماید. از اینرو به عنوان یکی از دروس اصلی در بسیاری از کشورها بوده و مرتباً برنامه های درسی آن مورد بازنگری و اصلاح قرار می گیرد [۱۵]. از آنجا که تربیت بدنی و ورزش یکی از قوی ترین نهادهای تأثیرگذار در فرهنگ جامعه و ملل محسوب می شود، می توان با گسترش

---

^۱. Freeman

فعالیت های تربیت بدنی و ورزش در مدارس، سطح توانایی های جسمی، روحی و قوای عقلانی دانش آموزان را افزایش و تنش های روانی و ناراحتی های جسمانی را کاهش داد [۳۵].

درس تربیت بدنی و ورزش از شرایط خاصی در بین برنامه های آموزشی مدارس برخوردار است. از یک طرف ارتقاء کیفی این درس و دستیابی به اهداف عالی آن به امکانات و تسهیلات ورزشی بستگی دارد؛ و از طرف دیگر، این درس برای پاسخگویی به نیازهای متنوع و متغیر دانش آموزان بر اساس اهداف حیطه های تربیتی مانند اهداف شناختی، روانی- حرکتی و عاطفی در برنامه درسی قرار گرفته است [۲۶]. بدون شک بهبود کمی و کیفی درس تربیت بدنی در مدارس و مدیریت مطلوب آن می تواند پشتوانه ورزش کشور را غنی تر نموده و استحکام بیشتری ببخشد [۲۰].

لیوینگتون^۶ (۱۹۹۶) معتقد است، اساس مشکلات درس تربیت بدنی در مدرسه ها بی انگیزگی، بی علاقهگی و نبود گرایش مثبت به این درس در بین دانش آموزان است. او این موضوع را ناشی از به روز نبودن معلمان ورزش و بی توجهی آنها به نیازهای جدید مدرسه ها و دانش آموزان می داند. همچنین، یکسان بودن آموزش معلمان مقاطع گوناگون که بر ناکارآمدی آنها می افزاید، از دیگر دلایل این موضوع ذکر شده است [۸۷].

با نظر به دیدگاه ها و نظریات اکثر علمای تعلیم و تربیت که در امر آموزش و پرورش به تمام ابعاد وجودی انسان توجه داشته اند، (نظیر ابو نصر فارابی، استاد شهید مطهری، ابو علی سینا و...) تربیت بدنی را می توان حقیقتاً به عنوان یکی از ارکان اساسی تعلیم و تربیت به حساب آورد. اما واقعیت چیز دیگری است. چرا که امروزه بیشتر دست اندرکاران تربیت بدنی مدارس، معتقدند که درس تربیت بدنی، جایگاه اصلی و واقعی خود را در مدارس پیدا نکرده و در سطح مطلوبی اجرا نمی گردد. این شکاف موجود بین واقعیت و حقیقت، موجب جدایی برنامه های تربیت بدنی از اهداف اساسی آن در مدارس شده که زمینه ساز بروز مشکلات و اختلالات روانی و به خصوص انحرافات جسمانی که آمار و ارقام تکان دهنده و غیر منتظره ای را به ارمغان آورده، شده است [۴۹].

با وجود واقعیت های یاد شده، باید بپذیریم که گسترش برنامه های تربیت بدنی در مدارس کشور به امکانات مالی و انسانی مطلوب و برنامه ریزی دقیق و اصولی نیاز دارد، اما شواهد موجود نشان از عدم برنامه ریزی مطلوب در زمینه ی اصول و اهداف کلی تربیت بدنی در آموزش و پرورش، کمبود معلم ورزش، محدود بودن ساعت درس ورزش، کمبود کتاب های علمی و دشواری

---

^۶. Livingston

دسترسی به آنها، عدم تخصص کافی و کمبود دانش و آگاهی معلمان در زمینه ی تربیت بدنی، کمبود تجهیزات، وسایل و مکان های ورزشی کافی و استاندارد و ضعف مدیریت یا عدم همکاری مدیران طی سال های گذشته است [۷].

همچنین، آنچه تاکنون در مدارس راهنمایی به عنوان درس تربیت بدنی برنامه ریزی و تدریس شده است، بیشتر بر پایه تخصص، سابقه، توانایی و سلیقه معلمان و امکانات، منابع و تسهیلات متفاوت مدارس بوده است. و به نظر می رسد این برنامه ها در مدارس نمی تواند تمام نیازهای دانش آموزان را بر اساس اهداف اختصاصی تربیت بدنی برآورده سازد [۶].

بررسی وضعیت تربیت بدنی در مدارس کشور نیز نشان می دهد که این درس از نظر کیفیت و کارایی در وضعیت مناسبی قرار ندارد و تحقیقات زیادی در این زمینه انجام شده است که گواه بر این مطلب است. از جمله این تحقیقات می توان تحقیق دهقانی (۱۳۷۹) با عنوان "تربیت بدنی مدارس راهنمایی از دیدگاه مدیران مدارس، معلمان تربیت بدنی و دانش آموزان شهرستان میبد" را مثال زد. نتایج تحقیق بیانگر این است که عدم یک برنامه جامع و کتاب مخصوص تربیت بدنی و امکانات از دلایل اجرای نامناسب درس تربیت بدنی می تواند به شمار آید [۱۹].

هاشمی بنی (۱۳۷۹) تحقیقی با عنوان "بررسی عوامل تأثیرگذار بر درس تربیت بدنی شهرستان شهرکرد از دیدگاه معلمان تربیت بدنی" انجام داد. نتایج تحقیق بیانگر این است که کمبود دبیران تربیت بدنی متخصص و کارآمد، عدم تأمین وسایل و امکانات ضروری و رفاهی زندگی، پایین بودن حقوق و مزایای معلمان و گرایش آنان به شغل های غیر ورزشی به منظور کسب درآمد بیشتر، دایر نبودن کانون های ورزشی مجاز در سطح مدارس، پایین بودن انگیزه تدریس در معلمان تربیت بدنی، کمبود امکانات، تجهیزات و فضاهای ورزشی و پایین بودن کیفیت برنامه های ورزشی، عدم تمهیدات لازم مدیران نسبت به اجرای صحیح درس تربیت بدنی، عدم تناسب تعداد دانش آموزان با امکانات و تجهیزات ورزشی، عواملی هستند که در عدم اجرای مطلوب درس تربیت بدنی از اهمیت بیشتری برخوردارند [۶۱].

اصلا نخیانی و همکاران (۱۳۸۱) تحقیقی با عنوان "مقایسه ی دیدگاه های مدیران، معلمان تربیت بدنی و دانش آموزان درباره ی جایگاه و وضعیت کمی و کیفی اجرای درس تربیت بدنی در مدارس راهنمایی و متوسطه" انجام دادند، که در این تحقیق به نتایج ذیل دست یافتند:

- وضعیت کمی و کیفی اجرای درس تربیت بدنی در جامعه ی مورد مطالعه (شهر جاجرم) مطلوب نیست.

- ضعف کیفی درس تربیت بدنی در مدارس می تواند نتیجه ی مجموعه ای از عوامل کمبود اساسی در زمینه های برنامه ریزی، کتاب های درسی، امکانات آموزشی و ساعات درس تربیت بدنی در هفته باشد [۵].
- عوض زاده سامانی (۱۳۸۳) در تحقیقی با عنوان "بررسی مسائل و مشکلات موجود در درس تربیت بدنی در سطح کشور و ارائه راهکارهای کاربردی" عنوان می کند که مشکلات زیادی در درس تربیت بدنی در سطح کشور وجود دارد که اهم آن عبارتند از:
- کمبود معلم متخصص در دوره های مختلف (کاردانی، کارشناسی، کارشناسی ارشد).
  - کم بودن ساعت درس تربیت بدنی در هفته.
  - نگرش ضعیف به جایگاه تربیت بدنی در آموزش و پرورش.
  - کمبود وسایل، امکانات و تجهیزات ورزشی [۴۵].
- تحقیقات انجام شده در مورد سطح تخصص و مهارت معلمان ورزش در سال های قبل نیز نشان دهنده کمبود معلم متخصص ورزش در سطح کشور است که از آن جمله می توان به تحقیقات آدینه ئی (۱۳۷۸)، ضربایان (۱۳۸۴) و علی محمدی (۱۳۸۴) اشاره کرد [۱ و ۳۹ و ۴۳].
- همچنین طبائی (۱۳۷۷)، بلالی (۱۳۷۹) و مالکی (۱۳۸۱) کمبود امکانات ورزشی را مهم ترین مشکل اثرگذار بر کلاس تربیت بدنی می دانند [۴۰ و ۱۰ و ۵۳].
- بنابراین مسأله اصلی تحقیق حاضر، بررسی دیدگاه معلمان ورزش، نسبت به عوامل تأثیرگذار در کیفیت بخشی درس تربیت بدنی مدارس راهنمایی است. به عبارت دیگر، هر چقدر میزان توافق بین دیدگاه های معلمان ورزش در مورد اثر مؤلفه های تأثیرگذار بیشتر باشد، می توان آن مؤلفه را به عنوان عاملی که در کیفیت بخشی درس تربیت بدنی مؤثر است، به شمار آورد.
- مسأله دیگر، مقایسه اولویت عوامل تأثیرگذار در کیفیت بخشی درس تربیت بدنی از دیدگاه معلمان ورزش است. در این تحقیق، ۱۰ مؤلفه اهداف آموزشی، برنامه آموزشی، محتوای آموزشی، شیوه تدریس، تخصص معلمان ورزش، تجربه معلمان ورزش، بودجه، امکانات، نگرش و ارزشیابی به عنوان عوامل تأثیرگذار در کیفیت بخشی درس تربیت بدنی مشخص شده اند. بر اساس شناخت میزان توافق یا اختلاف نظر دیدگاه آزمودنی ها در مورد هر یک از مؤلفه ها می توان جهت گیری و اهمیت مؤلفه های تأثیرگذار در کیفیت بخشی به درس تربیت بدنی را مشخص کرد.

۱-۳) ضرورت و اهمیت تحقیق

جوامع انسانی بر پایه ی نهادها و سازمان های اجتماعی استوار است که نقش و اهمیت هر یک در اداره ی آنها، با توجه به تأثیری که هر سازمان می تواند در فرایند توسعه کشور داشته باشد، مشخص می شود. در این زمینه آموزش و پرورش از جمله سازمان های زیر بنایی جوامع بشری است که با توجه به نقش محوری آن در فرایند توسعه، به ویژه توسعه ی نیروهای انسانی، از اهمیت ویژه ای برخوردار است. این سازمان و زیر مجموعه های آن که با هدف تربیت نسل آینده و متناسب با اهداف از پیش تعیین شده شکل گرفته، نیازمند برنامه ریزی های اصولی و مطابق با نیازهای جامعه در زمینه های مختلف است. در این خصوص، به نظر می رسد همراه با دیگر برنامه های آموزشی در حیطه های شناختی و عاطفی که در حال حاضر بیشتر مورد توجه و نظر برنامه ریزان است، یک برنامه ی اصولی تربیت بدنی نیز قادر است ضمن تأمین سلامت جسمانی و روانی دانش آموزان، با ایجاد زمینه های مساعد برای رشد و پرورش استعدادهای بالقوه ی آنان، موجب پویایی و توسعه ی کشور گردد [۷۶].

کلاس های تربیت بدنی و ورزش از جمله ساعتی است که برای پرورش و تربیت کلی دانش آموزان از اهمیت خاصی برخوردار است؛ زیرا این کلاس ها مطابق با نیاز فطری آنان است و دوست دارند که در این کلاس ها بیشتر به ویژگی های فردی و نیازهایشان توجه شود. به همین دلیل برخلاف سایر فعالیت های نظری مدرسه که دانش آموزان عمدتاً با اهداف رشد شناختی در کلاس شرکت می کنند، ممکن است آنها با اهدافی متفاوت که برخاسته از نیازهای غریزی و فطری سنین مختلف آنهاست در کلاس تربیت بدنی شرکت کنند، شاید بتوان گفت که با تکامل جسمانی، عاطفی و اجتماعی دانش آموزان، اهداف و نیازهای آنان نیز از شرکت در کلاس های تربیت بدنی و ورزش تکامل و تغییر یافته و یا اولویت خاصی پیدا می کند. به ویژه این که دوره ی نوجوانی حساس ترین دوره ی رشد است و دانش آموزان هنوز به ثبات جسمانی، عاطفی و اجتماعی نرسیده اند [۶]. به نظر می رسد تنظیم یک برنامه سازماندار و پویا که در جهت برآوردن چنین نیازهایی قرار گرفته باشد به شناسایی و بررسی عوامل تأثیرگذار در کیفیت بخشی درس تربیت بدنی بستگی دارد.

درس تربیت بدنی بخش لازم و سازنده ای را در برنامه آموزشی مدرسه ها تشکیل می دهد. پژوهشگران نشان داده اند که فعالیت جسمانی منظم، حافظه و توان یادگیری دانش آموزان را زیاد می کند. آنها بهتر می توانند حواس خود را متمرکز کنند و توانایی های حل مسأله خود را افزایش دهند. علاوه بر این، دیدگاه مثبتی به افراد دیگر (همکلاسی های خود) خواهند داشت و با ارتباط مناسب، محیط آموزشی سالمی را ایجاد خواهند کرد. درس تربیت بدنی به دانش آموزان می آموزد که چگونه تحرک و فعالیت